

Nomen est omen

Palkovics
Beáta

Név és metafora Bartis Attila A nyugalom című regényében

Hol van egyáltalán nyugalom *A nyugalom*ban, amelynek majd minden mondatában érződik a feszültség? Rolf Spinnler, a mű egyik német kritikusa a ciklon belsejében uralkodó csendként értelmezi a regénybeli „nyugalmat”, hiszen miközben az ábrázolt ’80-as évek végi Magyarországon zajlik a rendszerváltás, addig a Weér család lakásában megáll az idő (SÁROSSI 2006). A szerző a címet a *Nyugalom tengere* szókapcsolatból származtatja, amely a holdra szálláshoz kapcsolódik (BARTIS–KEMÉNY 2010, 119. o.). A „Nyugalom tengere” (Mare Tranquillitatis) az első hely, ahol először lépett ember a Holdra. A regényben a holdra szállás tárgyköre allegorikus módon a szeretkezés témájával párhuzamosan tematizálódik,¹ valamint a szabadság ugyancsak hangsúlyos motívumkörébe is beilleszthető. A szabadság motívuma *A nyugalom*ban több helyen is felbukkan, s – az említett erotikus áttételen túl – rendszerint összekapcsolódik az írás aktusával. Például akkor, amikor Andor diktálni kezdi Eszternek a novelláit, és kifakad: „Nincs szánalmasabb, mint amikor az ember összetéveszti az agya kozmányos szüleményeit a szabadsággal.” Az írás egyfajta kitörési kísérletként is értelmezhető, menekülésként, szabadulásként a bezárt létben való szorongásból, ami viszont nem jelent igazi kitörési pontot, inkább sajátos önbecsapásként lepleződik le a szövegben. Erre az elbeszélő is reflektál: „Amennyit tudok a szabadságról, azt akkor tudtam meg, amikor elköszöntem Berényinétől, és elindultam a Kálvin tér felé.² Már abban az esetben, ha a szabadság alatt nem a berepülő pilóták eufóriáját értjük, vagy a választási jogot, vagy, hogy erkölcsi normáink szerint ítéelhetünk és dönthetünk, s e döntés ráadásul kivételesen egybevág a legtitkosabb vágyainkkal és érzelmeinkkel. Ha a szabadság nem a fehér papír fekete tintával. Ha nem négy kifeszített húr, vagy tízezer orgonasíp. [...] Szóval a legjobb, ha szabadság alatt most valami olyasféle állapotot képzelünk el, amelyben immár semmi nem köt a minket körülvevő világhoz. [...] Furcsa, leginkább jellegtelen állapot a szabadság. Semmi köze ahhoz, amikor minden mindegy, mert amögött mégis ott lapul a székelyen vagy a remény. [...] Úgy is mondhatnám: a szabadság nem embernek való állapot.”

Andor az Eszter iránt érzett szerelemben sem képes igazán „feloldódni”, szabaddá válni, hiszen nem tudja elengedni korábbi életét, nem tudja magára hagyni anyját, aki mindvégig bűvkörében tartja őt. A nevek többek közt azért is töltenek be fontos szerepet a regényben, mert – a *nomen est omen* szellemében – mégis megpróbálnak feloldani valamit viselőik magukba zártságából. Olga Frejdenberg szerint a hős azt teszi, amit a neve szemantikailag jelent. A személyek a regényben tehát megszemélyesített motívumok, a szereplők nevében kifejtett jelentés pedig cselekvéssé válva bontakozik ki (FREJDENBERG 2000, 57–59. o.). (A név, annak viselője, cselekvései és története egyébként a mitikus gondolkodásban lényegileg azonosak.)

¹ A holdra szállás motívuma Bartis Attila más műveiben is megjelenik, például első regényében, *A sétában*, ahol egy nagy teliholdas képhez kapcsolódóan ábrázolódik; *A kéklő párában* egy egész novella, a *Neil története* tárgyalja ezt a kérdéskört.

² Ez a szövegrészlet Ottlik Géza *Iskola a batáron* című regényére való rájátszásként értelmezhető. Medve számára a Kálvin tér jelenti a szabadságot, a két hős közötti kapcsolatot pedig mindkettejük író volta erősíti.

Az anya neve az ószövegségi hagyományban jelenik meg először: *Rebeka* Izsák gyönyörű felesége, aki ikreket szül neki. A név szemantikája éppen innen ered, hiszen egyik jelentése: 'feltáplál', a másik pedig 'megigéz, megbabonázó' (TOKAREV 1988, 2: 262. o.). Bartis szövegében a *Rebeka* nevében kifejezett tartalom frejdenbergi értelemben véve cselekvéssé válik, a névben rejtett történetet a szöveg újfent aktivizálja és kibontja (FREJDENBERG 2000, 57. o.), a regénybeli Rebeka ugyanis szintén ikergyermeknek ad életet, akik közül azonban csak egy marad vele: Andor. Az *Andor* az *András* régi változata, mely az *Andorjás* név rövidülése során jött létre, jelentése 'férfi, férfiak legyőzője' (LADÓ-BÍRÓ 1998, 28. o.). Az *Andor* névben rejlő szemantikum tematikus szinten megkérdőjeleződik, mivel anyja a fiát *sosem szólítja a nevében*, s ha szól hozzá, a mondat végére mindig odateszi a *fiam* szót. Andor így nem tud autonóm személlyé válni, mindig az anyjától függésben létezik, az anya a *megnevezéssel is* birtokolja őt. Kapcsolatuk már a születésnél negatív módon determinálódik. A szülés-születés élménye meghatározza a szülő-gyermek kapcsolatot, hiszen az anya még arra sem emlékszik, hogy a fia vagy a lánya született-e előbb. Később a párttitkár hiába keresi az *anyai szív Achilles-sarkát*, azt csak a nő hiúságában találja meg; miután megalázza a színpadon, Rebeka hazarohanva saját fiának karjaiban köt ki. A narrátor Antonius és Kleopátra epizódjaként írja le a történeteket,³ de ez a textuselem Oidipusz és Iokaszté történetét is megidézi: „Tényleg, miért van az, hogy Iokaszténak voltál a leggyatrább, anyám?” Iokaszté a görög mitológiában a thébai Laiosz király felesége, Oidipusz anyja, majd később felesége, aki gyermekeket is szült neki.⁴ Andort Oidipuszhoz kapcsolja a vakság motívuma (Oidipusz, amikor megtudja, hogy saját anyjával hált, köntösének csatjával kiszúrja saját szemét). Andor gyermekkorában, hogy magára vonja anyja figyelmét, és beteljesítse a nevébe kódolt sorsát, vagyis legyőzze az anyja testét élvező többi férfit, vaknak tetteti magát. A szövegben reflektálódó ödipális komplexus a vérfertőzés motívumát hívja elő, amelynek pszichoanalitikus magyarázata az anyaméhbe való visszatérés utáni vágy. Andor tettét tehát nem a szexuális vágy motiválja, hanem az anyjával kialakuló szorosabb kapcsolat, az egyesülés igénye.

Andor személyisége egyfelől ellentétes a nevébe kódolt vérszimbolikával; a vér elsődlegesen az életet, az életerőt jelképezi, másfelől realizálja annak negatív szemantikai aspektusait is. Az irodalomtól ugyanis távolról sem idegen e jelkép negatív jelentésének hangsúlyozása, hiszen a vér gyakran a tragikus magány, az idegenség és a bizalmatlanság előrevetítőjeként jelenik meg (PÁL-ÚJVÁRI 2001, 504–505. o.). Az álomban előforduló vér pedig a pszichológia szerint a lélek szorongásokban megnyilvánuló sérülésére utal. Andor álmaiban többször is megjelenik a vér. A keresztény hagyományban a vér azoknak a vértanúknak az attribútuma, akik inkább meghaltak, mintsem hogy elárulják Krisztust. Andor nem hisz Istenben,⁵ ez a motívum mégis szorosan kapcsolható az alakjához, egyetlen dolog van ugyanis, amihez gyűlölködő magatartása ellenére is szorosan kötődik, és amitől nem tud szabadulni – eszelősen próbál összetartani egy „szellemcsaládot”. A család az – és benne főként az anya –, akiért a regény végén feláldozza magát, ily módon beteljesítve a nevében rejlő sorsszerű történetet. Ezt csak meg-

³ „Ahogy maga Antonius sem látta még Kleopátrát sírni soha, még akkor sem, amikor meghozta a hírhozó az első levelet a Keleti partról. Tulajdonképpen most jött rá, hogy Kleopátrának igazából nem mentolos, hanem sós ízű a könnye [...] Aztán bement Antonius a fürdőbe a Valerianáért meg egy vizes törülközőért, megoldotta Kleopátra lábán a saru szíját [...] Aztán letörölte Kleopátra kezéről a szétszakított párna tollpíhéit [...] Ez jó, mondta Kleopátra és megfordult, hogy Antonius hozzáférjen az arcához tapadt tollpíhekhez [...] a hosszú nyak lüktető ütőeréhez [...] Ne sírjon, anyám, mondta Antonius, és kendőjével végigsimította a hasnak a mellkastól kezdődő völgyét, le egészen a köldök alatti aranypántig...” (50–52. o.)

⁴ Oidipusz és Iokaszté sorsának sötét titkára Theiresziász, a vak jós világit rá, és amikor Iokaszté felfogja, mit tett, öngyilkos lesz. Vö. TOKAREV 1988, 1: 695–696. o.

⁵ Bár Isten neve kétségtelenül gyakran előfordul a szövegben, amelynek ő az elbeszélője.

erősíti a *Weér* család egykori címerében lévő, az önfeláldozás szimbólumaként megjelenő, fiókait önnön vérével itató pelikán. (A legenda szerint az állat felhasította saját mellét, hogy kihulló vérével táplálni tudja fiókait.) Bartis Attila regényében ez a legenda nem a közismert, tradicionális értelmében, azaz nem az anya önfeláldozó szeretetében, hanem a római hagyomány szerint a szülő iránti odaadásként, a krisztusi önfeláldozásként (*pietas*) jelenik meg.

Fehér Eszter nevében a fehér aszociációinál fogva magában hordozza az egyszerűséget, a tisztaságot és a tökéletességet, szimbolikája pedig magában foglalja a női princípium szűzi aspektusát és a földi világ dualitását is. Mivel a fehér szoros kapcsolatban áll a halállal és az ahhoz kapcsolódó rituális tárgyakkal, a szellemeket és kísérteteket idézi fel.⁶ Eszter a regényben Andor női párja, a színvilághoz kötődő szimbolikája azonban ezen túlmenően alátámasztani látszik azt a meglátást is, miszerint ő Andor ikertestvérenek, Juditnak az alteregója a regényben. Nagy Hajnalka a két szereplő azonos jelzőivel magyarázza a

Kapcsolat

figurák közötti egyezést: mindketten úgy állnak, mint a jegenyefák, akik mellé az Úristen elfelejtett virágot teremteni,⁷ s mindkettejük hasonlítottjaként a pompeii üregek szolgálnak⁸ (ezeket a narrátor Eszter testéhez, illetve Judit zeneőrületéhez társítja).⁹ A két nő nevének keresztény mitológiában betöltött szerepe is erősíti azonosságukat: az ószövetségi hagyományban mindkét név olyan nőt jelöl, aki megmentette népét a veszedelemtől (TOKAREV 1988, 2: 233., 248–249. o.). A történetben Eszter és Judit is Andor gyámolítóiként jelennek meg.

Az *Eszter* név etimológiája viselőjét a sumér mitológiában a szerelem, a termékenység és a háború istennőjének tartott Istár alakjához is közelíti (FERCSIK–RAÁSZ 2009, 282–284. o.). Istár első irodalmi feldolgozása a *Gilga-*

⁶ Vö. PÁL–ÚJVÁRI 2001, 144–145. o.; HOPPÁL et al. 2000, 205. o.

⁷ Juditra vonatkoztatva: „– Hallgass – mondta, és olyan egyedül állt a színpadon, *mint aki mellé az Úristen elfelejtett virágot teremteni.*” (149. o.) „Aki csak percekig látta játszani, annak minden bizonynal unalmasnak tűnt, hogy úgy áll valaki a színpadon, *akár a jegenyék,* de ez a látvány egyre félelmetesebb lett, és végül már azt kívánta az ember, hogy roskadjon össze.” (168. o.) Eszternél: „Befészkelte magát a nagykabátom alá, de a csendjével ott is ugyanolyan egyedül maradt, *mint aki mellé az Úristen elfelejtett virágot teremteni.*” (167. o.) „Beragygott a nap a megsüllyedt felhők alá, pofozta a szél a sirályokat, és lobogó kabátjában úgy állt ott az a nő, *mint a jegenyék.*” (123. o.)

⁸ Eszternél: „Mint a pompeiek, akikből a láva mélyén csupán egy embernyi üreg maradt, úgy feküdt a fekete matracon.” (145. o.)

⁹ Nagy felteszi dolgozatában a kérdést, hogy beszélhetünk-e egyáltalán szerepekről, vagy pusztán anya és fia megszemélyesített énformulái jelennek meg a műben.

mes-eposzban jelenik meg: Gilgames – aki kétharmadrészt isten és egyharmadrészt ember – állandó *építkezései* miatt magára haragította Uruk városát, amelynek lakói az istenek segítségét kérték, hogy legyőzzék őt. Az istenek ezért megteremtették Enkidut, a vadembert, hogy legyen ellenfele Gilgamesnek. A közismert történet szerint Gilgames egy Istár nevű szerelempapnót küld Enkiduhoz, hogy az szerelme által „civilizálja” őt. A küldetés sikeres, Enkidu az emberi élmény hatására elidegenedik barmaitól, akik között eddig élt, és elmegy Gilgameshez békét kötni. A regényszövegben Eszter épp a neve jelentésében rejlő két világ – az emberi és az állati szféra – közötti átvezető szerepet nem tudja teljesíteni, mivel nem képes Andort saját ösztönszerű, állatias világból kimenekíteni, s nem tudja hozzásegíteni ahhoz, hogy megépítse autonóm szubjektumát.

Istár istennőhöz egy másik történet is kötődik, amely Eszter nevének metaforikus jelentéseire is rávetíthető. Az i. e. első évezredi *Istar alvilágjárása* című eposz – amelynek történetét a magyar irodalomban elsőként Weöres Sándor dolgozta fel *Istar pokoljárása* címmel – Istarnak, a termékenység istennőjének alvilági útját és visszatérését teszi témájává. Istar nővére, az Alvilág istennője rettegett testvére jövetelétől, azt hitte, hogy a hatalmára tör, ezért megparancsolta, hogy az Alvilág kapujának őrei bánjanak úgy vele, mint a halottakkal, fosszák meg öltözetétől, és úgy vezessék elé. Istar, amikor nővére elé kerül, magyarázatot kér a fogadtatás miatt, de testvére szajhának nevezi, bebörtönzi, és mindenféle bajt küld rá. Voltaképpen ugyanez történik Fehér Eszterrel is, amikor megpróbálja átlépni a Weér-lakás mitikus, alvilági terének küszöbét. Rebeka fenyegetve érzi pozícióját tőle, így megszegyeníti és kiutasítja. Eszter sorsa metaforikusan más pontokon is kapcsolódni látszik a nevébe kódolt Istar (a szerelem, a háború és a termékenység istennője) sorsához, illetve tulajdonságaihoz. Ő jelenti Andor számára a szerelmet, teherbe is esik tőle, ám a viszály és az anya tiltása elválasztja őket egymástól. Eszter azonban képes továbblépni, visszamegy hazájába, Erdélybe: ő az egyetlen, aki a mű végén szembe tud nézni saját tragikus múltjával, bármennyire szörnyű is volt az. Valójában ez a változtatni tudó és a szembenézést vállaló képesség az, ami elválasztja őt Andortól, nem az anya tiltása és átkai. Andor tehát megragad abban a Weér Rebeka által alkotott világban, amellyel nem képes azonosulni, de amelyből – bár megvolt a lehetősége rá – nem képes kilépni.

Eszter és Judit mellett Andor gyámolítói közé sorolhatjuk Lázár atyát is, aki kétszer jelenik meg a szövegben, olyan misztikus alakként, aki mindig akkor tűnik fel, amikor Andornak pártfogóra van szüksége. Először az egyik vidéki felolvasáson találkozunk vele, ahol Andort a polgármesternél eltöltendő kínos és unalmas estétől menti meg, s feltárja előtte az egykori Weér-kúria titkait. Ezt a szövegrészt rendre a narrátor arra vonatkozó reflexiói szakítják félbe, amelyek azt hangsúlyozzák, mennyire ragaszkodik Rebeka az ősi családi mítoszhoz. Az atya arról beszél Andornak, miként tért meg, amikor elkeseredésében Szent Ágoston *Vallomásait* vette le a könyvtár polcáról. A plébános neve is nyilvánvalóan beszélő név, az olvasóban a keresztény hagyomány „Lázárjait” idézi fel. (A Bibliában Lázár az az ember, akit Jézus Krisztus a halálát követő negyedik napon feltámasztott.) Lázár atya történetében mintegy megismétlődik bibliai „előképének” története: megtérésekor szinte újjászületik, miután a tornatanár, aki miatt felesége elhagyta, csaknem agyonveri.

A keresztény tradícióban azonban egy másik Lázár-történet is jelen van: *Példázat a gazdag emberről és a szegény Lázárról* (Lk 16,21). A szegény Lázár a szegénység megtestesítője, akit a túlvilági életben Isten megjutalmazott.¹⁰ A *Lázár* név jelentése: 'Isten segített' (TOKAREV 1988, 2: 356. o.). A plébános az első találkozásakor egy könyvet

¹⁰ Életében a gazdag ember kapuja előtt ült és éhezett, halála után azonban Ábrahám ölébe került, a gazdag ember pedig a pokol tüzére; onnan kérte Ábrahámot, hogy küldje el Lázárt, hogy ujjá hegyét vízbe mártva hűsítse nyelvét, így enyhítvén gyötrelmeit, vagy legalább küldje el őt testvéreihez, hogy figyelmeztesse őket, térjenek meg.

ad Andornak – ő azt hiszi, hogy a *Vallomásokat* tartja a kezében... Később a vonatúton megnézi a könyvet, és látja, hogy a lapjai üresek. *A nyugalom* Lázár atyája ily módon teljesíti nevébe kódolt küldetését: segít Andornak, amikor szüksége van rá, és ezzel a gesztussal terelgeti az önmegértés és az önmegismerés felé, amely a későbbiekben előkészíthetné az anyjától való elszakadást. Azáltal, hogy „tiszta lapokat” (tabula rasa) tesz Andor elé, Lázár atya arra ösztönzi a főhőst, hogy tegye meg új, saját életének első lépéseit.¹¹

A keresztény szimbolika mögött antik kulturális tradícióra utaló nyomokat is észlelhetünk a Weér család történetében, ha jobban megvizsgáljuk a szereplők közötti viszonyokat, különös figyelemmel a szűk család felépítésére. Az ókori görög mitológiának meghatározó istenei Zeus és Létó ikergyermekei, Apollón és Artemisz, akiknek életéből szinte teljesen kimarad az apjuk, míg anyjukat semmiért sem hagynák magára, rendkívül kötődnek hozzá és vigyáznak rá. A regényben is felfedezhető ez a motívum: Weér Rebeka két gyermeket szült, Andort és Juditot, akik még a látszat ellenére sem képesek elszakadni tőle. A történet további részleteiben is rendkívüli hasonlóságokat mutat a görög mitológia említett darabjával. Artemisz – közvetlenül saját születése után – segédkezik testvére megszületésében is, ily módon megfeleltethető Juditnak, aki a műben az idősebb testvér, és bár nem közvetlenül Andor világra jövetelében van szerepe, de a nevelésében nélkülözhetetlen támasza anyjának. Juditot további tulajdonságai is a vadászat istennőjéhez kapcsolják, ilyen például a kitartása, amelynek leírása a regényben több helyen megjelenik.

Ehhez hasonlóan Artemisz is bármilyen közeli vagy távoli célt szemelt ki, tudta, hogy nyíla tévedhetetlenül el fogja találni azt. Az érdeklődésüknek vagy érdekeiknek megfelelő tevékenységre olyan erővel tudnak összpontosítani, hogy sem a saját szükségleteik, sem másokéi, sem az esetleges versenytársak megjelenése nem zavarja meg őket.¹² Judit ikertestvérének, Andornak egyes cselekedetei és tulajdonságai pedig Artemisz testvérének, Apollónnak történetére utalhatnak. Elsődleges összekapcsoló jegyük a költészet, az alkotás, amelynek Apollón istene a görög mitológiában, Andor pedig művelője a regényben.¹³ Apollón mítoszának része az a történet, miszerint megölte nyilaival Titüloszt, az óriást, aki meg akarta erőszakolni anyját, Létót. Ebből kitűnik, hogy a költészet istene nem tűrte, hogy anyját bárki bántsa, illetve bárki túl közel kerüljön hozzá. (Mint fentebb már említettük, Andor is így reagál ezekre a szituációkra, elegendő arra az esetre gondolnunk, amikor rajtakapja Rebekát Effenbach Tamással.) Apollón legendája szerint pusztító tettein kívül gyógyít is, megvéd a bajtól és a betegségektől. Ez a tulajdonsága szintén megmutatkozik Andor történetében; erre vonatkozó példaként említhetjük a regénynek azt a részét, amely az Eszterrel való találkozás után a nő gyógyulásáról szól. Andor ekkor odaadón gondoskodik róla és ápolja, annak ellenére, hogy szinte nem is ismeri. A két hős közös jegyeihez kapcsolódóan érdemes még azt megjegyeznünk, hogy alakjukban összekapcsolódik a racionális világosság és a

¹¹ A bibliai Lázár alakja Bartis prózájában ismétlődő motívumnak tekinthető, elég a *Lázár apokrifek* című 2005-ben megjelent tárcagyűjteményére gondolnunk.

¹² Juditnál ez a következőképpen jelenik meg: „Biztosan megnyered – mondtam. Tudom – mondta. Mégis félsz – mondtam. Nagyon – mondta.”

¹³ Itt megemlíthetünk egy történetet, amely azon az állításon alapul, miszerint Apollón és Hermész sok fontos funkciót felcserélt, illetve megosztott egymással. A mítosz szerint Hermész, miután véletlenül talált egy teknősbékát, a páncéljából elkészítette az első kéthúrú lantot, és lantmuzsika kíséretében dalokat rögtönzött. Apollón rábeszélte, hogy adja neki, Hermész ezt meg is tette, ezzel hozzájárulva ahhoz, hogy Apollón a költészet istene legyen. Ehhez hasonló módon, mint a dolgozatban azt már említettük, Andor *A nyugalom*ban Lázár atyától kap egy üres lapokat tartalmazó könyvet, amit a pap a segélycsomagokban talált, ezzel ösztönözve az író saját történetének megírására. E szerint a történet szerint Lázár atya funkciója Andor életében megegyezik azzal a szereppel, amelyet Hermész töltött be Apollónnál. Az említett mítoszt lásd: TOKAREV 1988, 1: 641–644. o.

sötét ösztönös erő – ez a szövegben Andornál többször tetten érhető, elég a Jordán Éva-epizódok állatiasságának és a felolvasások konzekvens írójának ellentétére gondolnunk.

Kevésbé fontos, mégis említésre méltó közös vonásuk a növényekhez való kapcsolódás is, amely mindkettőjük életében főként a nőkel való viszonyukban jelenik meg. Apollón szerelmével üldözi Daphnét, de miután eléri, szerelmük nem teljesedhet be, mert Daphné babérfává változik. Az Andorhoz kötődő összes nő kapcsán előfordul az, hogy valamilyen növényhez hasonlítva jelennek meg a szövegben. Judit és Eszter esetében ez a fentebb már említett jegenyefa-motívum, Jordán Éva és Weér Rebeka alakjához pedig a mandula kapcsolódik. A mandulaillat, amely az anya minden lépését övezi, egyértelműen a képzőművészetben használatos mandorla-motívumra utal, amely mandula alakú dicsfényt jelent, amellyel a szentképeken vagy egyes domborműveken Szűz Mária alakját veszik körbe.

Apollón matriarchális vonásai jelentkeznek anyai elnevezésében (Létoidész) is, állandóan viseli az őt világra hozó Létó nevét. Ehhez hasonlóan – mint arról e fejezet első részében már szóltunk – Andor is újra meg újra „magán viseli” az anyát, nem képes tőle elszakadni, Rebeka ugyanis nem hívja őt a nevéen, akármit mond neki, a végére mindig odabiggyeszi azt, hogy „fiam”. Ha a regény végét Apollón mítosza felől interpretáljuk, ismét feltehetjük a kérdést, hogy a történettel együtt Andor élete is véget ér-e. Apollónnak ugyanis, miután megölte Püthont, a sárkánykígyót, aki a delphoi jóshelyen pusztított, vezekelnie kellett bűneiért. Le kellett szállnia az alvilágba, ahol aztán új erőre kapott. Ily módon Andornak is „meg kell járnia a poklot”, miután saját megítélése szerint meggyilkolta anyját. A pusztításból, amivel a bútorok lakásból való eltávolítása járt, tehát ennek megfelelően nem saját maga elpusztítása következik, hanem sokkal inkább az újjászületés.

Hivatkozott művek

- BARTIS Attila – KEMÉNY István 2010. *Amiről lehet*. Magvető, Budapest.
- FERCSIK Erzsébet – RAÁSZ Judit (szerk.) 2009. *Keresztnevek enciklopédiája*. Tinta Könyvkiadó, Budapest.
- FREJDENBERG, Olga 2000. Motívumok. *Helikon*, 45. évf. 1–2. sz. 55–62. o.
- HOPPÁL Mihály – JANKOVICS Marcell – NAGY András – SZEMADÁM György (szerk.) 2000. *Jelképtár*. Helikon, Budapest.
- LADÓ János – BÍRÓ Ágnes 1998. *Magyar utónévkönyv*. Vince Kiadó, Budapest.
- PÁL József – ÚJVÁRI Edit (szerk.) 2001. *Szimbólumtár*. Balassi, Budapest.
- SÁROSSI Bogáta (vál. és ford.) 2006. *Bátor*, tragikus könyv. Válogatás Bartis Attila A nyugalom című regényének német kritikáiból. *Élet és Irodalom*, 50. évf. 7. sz. február 7. 28. o.
- TOKAREV, Sz. A. (szerk.) 1988. *Mitológiai enciklopédia*. 1–2. köt. Gondolat, Budapest.

Palkovics Beáta 2012-ben diplomázott a Pázmány Péter Katolikus Egyetem magyar nyelv és irodalom szakán. Kritikusként és irodalomtörténészként főként kortárs magyar prózával foglalkozik. 2014 óta *Cseppkönyv* címmel saját blogot vezet, mellyel az olvasás örömét népszerűsíti.